Tesettür ve Haremlik-Selâmlık Makâlesi

> Tesettür, mahremlik, haremlik-selamlık, iffet, nikahsız kadınla erkeğin birbirlerine karşı mesafelerine değinen makale, İsmailağa Fıkıh Kurulu tarafından yazıldı.

Allah Teâlâ'ya hamd eder, Hazreti Muhammed'e (Sallalahu Aleyhi ve Sellem), âl ve ashabına selâm ederiz.

Harem, girilmesi herkese açık olmayan saygı gösterilen ve kutsal yer demektir. Kâbe-i şerîfe ve çevresine "harem-i şerif" denildiği gibi Müslümanların evlerinin kadınlara mahsus bölümüne de "harem dairesi" denir. Haremliğin karşıtı "selamlıktır". Erkeklere ait olan kısım demektir. Bundan dolayıdır ki, eskiden haremlik ve selamlık diye ikiye ayrılan konakların girilmesi yasak olan kısmı, kadınların ikametine mahsustu.

Namahremlerin Birlikte Oturması

Müslüman erkek evde veya başka bir yerde otururken nikâhı kendisine düşen kadınlarla gelişi güzel oturamaz. Erkeklerin yeri ayrı, hanımların yeri ayrı olmalıdır. Buna "harem" yani kadın bölümü, selam, yani erkek bölümü denebilir. Yahut Kur'an-ı Kerimin ifadesiyle "hicap" denir. Hangi isimle olursa olsun bu emir, Kur'an ve sünnete dayanmaktadır.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihtir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır."**[1]

Yine Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber'in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber'i rahatsız etmekte, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah'ın Resûlüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikâhlamanız ebediyyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır."[2]

Namahremden Sakınma

Bu ayet-i kerime geldikten sonra Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in hanımları yabancı erkeklere perde arkasından hitap etmeye başlamışlardır. Ayrıca bunu evin dışında "cilbab"larıyla yaparlardı.

Rabia bint-i Haris ve **Abbas b. Abdulmuttalip**, Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraber hanımı **Zeynep** (Allah ondan razı olsun) validemizin evine gittiler. Zeynep (Allah ondan razı olsun) perde arkasına

geçti. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile gelen bu iki kişi konuşmaya başladılar. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) başını evin tavanına doğru çevirdiler. Zeynep (Allah ondan razı olsun) validemiz de **Rabia ve Abbas**'a konuşmamalarını işaret etti…()[3]

Cahiliyet devrinde Arap kadınlarının cahiliyet âdetlerinden biri de haremlik-selamlığa riayet etmemeleriydi. Süslenerek erkeklerle karışık otururlardı. Aralarında hiçbir perde bulunmazdı. **Hicab** ayet gelince bu cahiliyet âdeti de kalkmış oldu.

Hicab Ayetinden Sonra Ashabın Ziyaretleri

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'e yirmi sene hizmet eden **Hazreti Enes** (Allah ondan razı olsun) hicab ayet-i inmeden önce ev halkının bir ferdi olarak serbestçe Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in evine girip çıkardı.

Enes b. Malik (Allah ondan razı olsun)'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: **"Hicab ayetinin indiği ilk zamanlarda, daha önce olduğu gibi, Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in evine gittiğimde bana şöyle buyurdular: 'Geri dön, ey oğlum!'"**[4]

Tesettür Ne Demektir

Dini bir terimi olarak tesettür, erkek veya kadının dinen örtülmesi gereken yerlerini örtmesidir.

Bir kimsenin örtmesi gereken ve başkasının bakması haram olan yerlerine "avret yeri" denir. Evlenmeleri caiz olan, karşı cinslerin biri diğerinin yanında olunca avret yerlerini örtmesi gerektiğine dair görüş birliği vardır. [5]

Kur'an-ı Kerim, insanların nefislerini düzelterek fitneden kaçınmaları için bir takım ölçüler ve yaptırımlar belirlemiştir.

İnsanın örtünmeye duyduğu ihtiyacın serüveni ilk insan ve Allah'ın ilk elçisi olan **Hazreti Âdem** (Aleyhi's-Selam) ile başlar. Hazreti Âdem ve eşi **Hazreti Havva** (Aleyhima's-Selam) yaratıldıktan sonra cennette ikamet etmeye başlarlar. Yaratılış aşaması ve ardından **İblis**in Allah Teâlâ'ya karşı isyanı malumdur. İblis, kendisini insan düşmanı ilan ettikten sonra Hazreti Âdem ve eşini, Rablerinin emirlerine muhalif davranmalarına ikna etmek için çalışmalara baslar.

İblis, ilk insanların imtihanı gereği kendilerine yasak olan ağaçla ilgili gerçeği bilmesine rağmen doğruları çarpıtarak Hazreti Âdem ve eşine (Aleyhima's-Selam) melek olmayı, ölümsüzlüğü vaat ederek suça teşvik etmiştir.

"Nihayet şeytan ona vesvese verip şöyle dedi: 'Ey Âdem! Sana ebedîlik ağacını ve yok olmayan bir saltanatı göstereyim mi?' ….()"[6]

İlk Örtünme

Yasak ağaçtan yediklerinde Hazreti Âdem ve eşi çıplak kalmışlardır. Bu konuyla ilgili ayetlere baktığımızda, ilk insanların çıplak kalmalarıyla birlikte duydukları rahatsızlıktan, örtünmenin fıtri bir olay olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sûretle onları kandırarak yasağa sürükledi. Ağaçtan tattıklarında kendilerine avret yerleri göründü. Derhal üzerlerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar. Rab'leri onlara, "Ben size bu ağacı yasaklamadım mı? Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?" diye seslendi.[7]

Çıplak kalır kalmaz istem dışı üstlerini yapraklarla örtmeye çalışmaları fıtratın bir tezahürüdür. Bu yüzden örtünme kadın ve erkek her iki insan türü içinde fıtri bir ihtiyaçtır. Aynı zamanda insan, tabii etkilerden korunmak ve sekil ve güzellik kazanmak için de giyinir. Bir de şu var; elbise bir işarettir ve insanın hangi guruba ait olduğunun işaretlerini verir.

Kadınların kapalı giyinmesi hemen hemen bütün kültürlerde rastlanan bir olgudur ve bu insanlığın ortak tecrübesinin bir ürünüdür. Günümüzde bütün dünyaya hâkim olan batı kültüründe ise giyim modası kadınları giydirmek yerine soymakta ve teşhir etmektedir. İslamiyet örtünme hükmüyle, kadının erkek için taşıdığı cazibenin toplum içinde onun insani kişiliğiyle var olmasında engel teşkil etmemesini hedeflemektedir.

Örtünmenin Amacı

İslami değerler çerçevesinde insan, bedenini sergilemek için değil, bedenini örtmek için giyinir. Onun giyimi arzu uyandırmak için değil; tersine onu silmek veya azaltmak içindir. İslam'da kadınların örtünmesi kendileriyle evlenmeleri helal olan erkeklere karşıdır ve Kur'an'da kadının nasıl ve kimlere karşı örtüneceği, erkeklerle olan ilişkilerinin şekli ve sınırı açıklanmıştır.

Tesettür aynı zamanda toplumda kadın ve erkek arasında cinsel gerilimden kaynaklanan bir zıtlaşmaya karşı bir kardeşlik dileğinin de ifadesi olmaktadır. **Tesettür** sayesinde cinsellik mahrem alana taşınırken, toplumsal alanda davranış ve ilişkileri belirleyen bir ölçü olmaktan çıkmıştır. Kendisini topluma cinsel bir dil ve ifade ile sunmayan özgür ve onurlu bir kadın ise toplumsal hayatta teorik olarak erkekle aynı hak ve sorumluluklara sahiptir. Denebilir ki İslami örtü; gerek kadın gerekse erkeğin çevresinde bir güvenlik kalkanı oluşturmaktadır.

"Andolsun, eğer münafıklar, kalplerinde bir hastalık bulunanlar ve Medine'de kötü haberler yayıp ortalığı karıştıranlar (tuttukları yoldan) **vazgeçmezlerse, elbette seni onların üzerine gitmeye teşvik edeceğiz. Onlar da** (bundan sonra) **orada lânete uğramış kimseler olarak seninle pek az süre komşu kalacaklardır. Nerede bulunurlarsa, yakalanırlar ve yaman bir şekilde öldürülürler."**[8]

Yani Münafıklar, kalplerinde hastalık bulunanlar ve şehirde kışkırtıcılık yapanlara karşı kalkan olur.

Kur’ân’ın İffet Emri

Kur’an-ı Kerim, kadınlar ve erkeklerin bakışlarını sakındırmaları, iffetlerini korumaları, avret ve ziynet yerlerini örtmelerini önemle vurgulamış ve emretmiştir.

Allah Teâlâ, erkeklere hitaben şöyle buyuruyor:**“Mü’min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihtir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır.”**[9]

Allah Teâlâ, kadınlara hitaben şöyle buyuruyor: **“Mü’min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar.** (Yüz ve el gibi) **görünen kısımlar müstesna, zînet** (yer)**lerini göstermesinler”.**[10]

İnsanları tahrik eden en önemli etken bakıştır. Göz görünce şehvet düşüncesi uyanır ve insan içindeki isteklerine mağlup düşüp –Allah korusun- zinaya düşebilir. Bu yüzden insan, bakışını koruma altına almalıdır. Bunun için de toplum bu konuda duyarlı olmalıdır. Bir kısım insanın kışkırtıcı derecede açık-saçık olmaları sadece kendilerine özgü bir durum değil, aksine bakışlarını koruma mücadelesi veren genç-yaşlı, kadın-erkek herkesi menfi yönde etkilemektedir. Özellikle günümüzde reklam aracı olarak her türlü şehvet celbedecek malzemenin ulu orta sokaklarda afişe edilmiş olduğunu düşünürsek, bakışları korumak bu savaşı kazanmanın ön şartı haline gelmiştir.

Her türlü medya organından yardım alan şeytan ve avanesi iffetli ailelerin içine sızıp onları da yangının içine sürüklemektedir. Artık öylesine bir yangın oluşmuştur ki burada tüm insanlığı kurtarmak ancak Allah Teâlâ’nın yardımıyla mümkün gözükmektedir. Bu yüzden kişi evvela kendini daha sonra ailesini ve yetkisi altında olan kişileri koruma altına almalıdır.

İlâhî Emir ve Uyarı

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin başında gayet katı, çetin, Allah’ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır.”**[11]

İslam dini kadınlardan önce erkeklere ahlaki bir görevi emretmiş ve yüklemiştir. Kadının örtünme açısından daha fazla yükümlü olmasının sebebi; erkeğin, yaratılışı icabı gözünü haramdan sakınma hususunda daha zayıf durumda olmasına bağlanabilir. Çünkü erkek bakarak daha çabuk ve daha kolay tahrik olabilen bir varlıktır. Bununla birlikte Allah Teâlâ’nın bilip bizim bilmediğimiz nice hikmetleri olabilir.

Bir erkeğin yabancı bir kadına bakışıyla, bir kadının yabancı bir erkeğe bakışındaki yasaklama farklıdır. Erkekte bulunan sahip olma ve elde etme duygusu sebebiyle bu yasaklama, erkekler açısından daha şiddetlidir. Çünkü kadınların yaratılışında kaçınmak ve korunmak içgüdüsü vardır. Fıtratı bozulmadığı sürece aslolan durum budur. Günümüzde bunun aksine bir takım misallerin vukuu, fıtrat dengesindeki bozulmadan kaynaklanmaktadır.

Kadınların Erkeklere Bakması Hakkında

İslam, insanlarda mevcut olan bu psikolojik durumu dikkate aldığı için kadınların erkeklere bakmaları konusunda, erkeklerin kadınlara bakmaları kadar katı hükümler koymamıştır.

Keza kadının, erkeği etkileyerek tahrik etmesi, erkeğin etkilemesinden daha güçlüdür. Çünkü kadın cazibeli ve arzu edilen, erkek ise arzu edendir. Ancak kadın da erkeğin gençliğinden, güçlü oluşundan etkilenebilir. Konuyla ilgili olarak **Hazreti Yusuf**'un (Aleyhi's-Selam) kıssasında görüldüğü gibi ayet-i kerimeler; Aziz'in hanımının ona ilgi duymasını, aynı şekilde şehirdeki kadınların, Hazreti Yusuf'u (Aleyhi's-Selam) gördüklerinde onun güzelliğinden, gençliğinden ve kuvvetinden etkilendiklerini bildirir:

"Kadın, bunların dedikodularını işitince haber gönderip onları çağırdı. (Ziyafet düzenleyip) onlar için oturup yaslanacakları yer hazırladı. Her birine birer de bıçak verdi ve Yûsuf'a, 'Çık karşılarına' dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce, onu pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. 'Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir' dediler."[12]

Kadın da erkek gibi bakmaktan etkilenebilir; bakışları sakındırmak iki taraf açısından daha nezih bir durumdur.

Konuyla ilgili **Abdullah b. Ümm-i Mektûm** hadisi delil getirilir. **Ümmü Seleme** (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: "**Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**'in yanında idim; Meymûne de yanımızdaydı. Aniden Abdullah b. Ümm-i Mektûm çıkageldi. Bu olay, örtünme emri bize geldikten sonra olmuştu. Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): **'Ondan örtününüz' buyurdu. Biz, 'Ey Allah'ın Rasulü, o âmâ değil mi bizi göremez, tanıyamaz' dedik. Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **de: 'Siz de mi âmâsınız, onu görmüyor musunuz?' buyurdu".**[13]

Kadın da Erkek de İffetli Olmalı

Kur'ân-ı Kerim, kadınlara avret yerlerini örtmeyi ve fitneye sebep olacak davranışlardan kaçınmayı emrederken, erkeklere de iffetini korumayı ve bakışlarını haramdan sakındırmayı emrederek her ikisine de sorumluluk yüklemiştir.

Ayet-i kerimede kastedilen gözlerin yasak olandan çevrilmesi, gözlerin kapatılması ya da başın yere eğilmesi değildir. Böyle olsaydı insanın kimseyi görmemesi gerekirdi. Asıl kastedilen şehvete götürecek bakışlardan sakınmaktır.

Erkeklerin Kadınlara Bakmamasını Emreden Hadîs

Ebu Bürde babasının şöyle dediğini anlatıyor: Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bakışları sakındırmak hususunda şöyle buyurmaktadır: **"Ya Ali! Bir baktığında arkadan bir daha bakma** (bakışı bakışa ekleme)**, birinci bakış senindir** (hoş görülür) **ama ikinci bakışa hakkın yoktur."**[14]

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) "ilk bakış senindir, ikinci

aleyhinedir” buyurarak bakmanın ölçüsünü koymuştur. Yani ilk ve kasıtsız olan bakıştan insanın sakınması mümkün değildir.

Buradan kadına kasıtlı olarak bakılan ilk bakışın caiz olduğu çıkmaz. Kastedilen; insanın kast etmeksizin gözünün çarpması anlamıdır. İkinci bakış ise zaten kasıtlıdır.

Âlimler de karşı cinse tekrar bakmanın genellikle şehvetten kaynaklanacağı veya onu tahrik edeceği hususunu dile getirmişlerdir.

Kadına Bakmak ile ilgili Bir Hadis

Cerir b. Abdullah “Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)’e ansızın bakışın hükmünü sordum” dedi. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **“Gözünü çevir”** diye emretti.[15]

Fahruddin er-Râzî tefsirinde şöyle der:

“Niçin gözleri kapamak avret yerlerini, korumaktan önce zikredildi?” denirse, buna şöyle cevap verilebilir: “Çünkü bakmak zinanın habercisidir, ahlaksızlığın öncüsüdür. Neredeyse bakmaktan sakınılamaz.”[16]

Hazreti Ali (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: **“Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **‘el-Fadl b. Abbas’ı bineğinin arkasına bindirdi ve şeytan taşlama yerine geldi, şeytanı taşladı. O esnada ‘Hasam’ kabilesinden genç bir kadın Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**‘in karşısına çıktı ve: ‘Ey Allah’ın Resülü! Babam iyice yaşlı biridir. Gücü takatı tükendi. Allah’ın farz kıldığı hac da ona farz olmuştu. Ben onun yerine hac yapsam olur mu?’ diye sordu. Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)**: ‘babanın yerine hac yap’ buyurdular.**

(O arada **Fadl**, kadına baktı. Kadın güzeldi) **Peygamber Efendimiz** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), **Fadl’ın yüzünü diğer tarafa çevirdi.** (Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)’in amcası ve Fadl’ın babası) **Hz. Abbas sordu: ‘Ey Allah’ın Resulü! Neden amcanın oğlunun başını çevirdin?’** Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de şöyle cevap verdi: **‘Ben bir genç erkekle bir genç kadın gördüm. Şeytanın onlara karşı bir şey yapmayacağından emin olamadım‘ buyurdular.”**[17]

Nûr Sûresi 31. Âyet-i Celîlesi

Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyuruyor: **“Mü’min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar**. (Yüz ve el gibi) **görünen kısımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler. Başörtülerini ta yakalarının üzerine kadar salsınlar. Ziynetlerini, kocalarından yahut babalarından yahut kocalarının babalarından yahut oğullarından yahut üvey oğullarından yahut erkek kardeşlerinden yahut erkek kardeşlerinin oğullarından yahut kız kardeşlerinin oğullarından yahut Müslüman kadınlardan yahut sahip oldukları kölelerden yahut erkekliği kalmamış hizmetçilerden yahut da henüz kadınların mahrem yerlerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başkalarına göstermesinler. Gizledikleri ziynetler bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey mü’minler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz!”**[18]

Bu ayet-i kerimenin nüzul sebebiyle ilgili iki ayrı rivayet vardır.

Hazreti Ali b. Ebi Talib (Allah ondan razı olsun) şöyle rivayet etmiştir: "Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zamanında adamın biri Medine sokaklarında dolaşırken bir kadına baktı, kadında ona baktı. Şeytan bu bakışlardan istifade ederek onların bakışlarını birbirlerini beğenmeye çevirerek vesvese vermiş onlara. Adam bir yandan duvara doğru yürüyor, bir yandan da kadına bakıyormuş. Başı hep kadından tarafa çevrili olduğu için önüne çıkan bir duvara çarpmış ve burnu kanamış. Bunun üzerine, 'Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki gidip Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'e durumu anlatıncaya kadar burnumun kanını yıkamayacağım' diye yemin etmiş. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in yanına gelerek hadiseyi anlattı. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **'Burnunun duvara çarparak kanaması günahının cezasıdır'** buyurdu. Bunun üzerine, **'Mümin erkeklere söyle; Gözlerini** (harama bakmaktan) **sakınsınlar…'** âyet-i kerimesi nazil oldu."[19]

Diğer Rivâyet

Mukatil b. Hayyan diyor ki: "Allah daha iyi bilir, bize şöyle ulaştı; **Câbir b. Abdillah** şöyle anlattı:

Esma Bint-i Mürşide, **Hariseoğulları** mevkiinde bir hurmalığı vardı. Kadınlar üzerlerinde izârları (alt kısımlarını örten örtüleri) olmaksızın oraya onun yanına girmeye başladılar. Ayaklarındaki halhalları, göğüsleri ve zülüfleri görünüyordu. Esma (Allah ondan razı olsun): 'Bu görünüşünüz ne kadar çirkin', dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ: **'Mü'min kadınlara da söyle; Gözlerini haramdan sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar...'** ayetini inzal etti."[20]

Nur suresi 31. ayetle, kadınlara bir yükümlülük olması bakımından, erkeklerden farklı olarak mahremleri ve akrabaları dışında ziynetlerini kimseye göstermemeleri, cazibe ve güzelliklerini teşhir etmemeleri için başörtülerini yakalarının üzerine salmaları emredildi.

Tesettür Kesin ve Zorunlu Bir Emirdir

Tesettürün, uyulması gereken zorunlu, kesin bir dini emir olduğunu ayrıca şu ayet-i kerime de ortaya koymaktadır: **"Artık evlenme ümidi beslemeyen, hayızdan ve doğumdan kesilmiş yaşlı kadınların zinetlerini göstermeksizin dış elbiselerini çıkarmalarında kendileri için bir günah yoktur. Ama yine sakınmaları onlar için daha hayırlıdır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."**[21]

Ayet, yaşlı kadınların ziynetlerini açmaksızın, dış elbiselerini bırakmalarında günah olmadığını belirtmekle, bunların ziynetlerini açmalarının, ayrıca evlenme ümidi olan kadınların ziynetlerini ve avret yerlerini açmalarının günah olduğuna işaret etmektedir.

Tesettürlü olmak aynı zamanda iffetli olmanın da ön şartıdır. Ayet-i kerimeler, kadınlara bakışlarını sakındırmalarını, ziynet yerlerini örtmelerini ve fitneye sebep olacak davranışlardan kaçınmalarını; erkeklere

de iffetlerini korumalarını ve bakışlarını haramdan sakındırmalarını emreder.

İslam'a göre toplum hayatının huzurunu sağlamak, dinî ve ahlâkî değerleri korumak için erkek ve kadına bazı sınırlar getirilmiştir. Örtünme bu sınırların korunması için alınmış tedbirlerden biridir. Kadınlarla ilgili bazı hükümlerin ve sınırlandırmaların gerekçesi olarak çoğu kaynakta fitne[22] endişesi gündeme getirilir.

Endişe edilen fitne; zina tehlikesidir. Bu anlamda kısıtlama sadece kadın açısından olmayıp erkek açısından da söz konusudur.

Tesettür Hem Kadın Hem Erkek İçindir

Tesettür emri, hem erkek hem de kadın açısından bazı sınırlamalar getirmiştir. Ancak kadının sosyal etkinliğini engellemeyi amaçlamaz. Tesettür, salt cinselliğe, kadının baştan çıkarıcı bir fitne sebebi olduğuna ve kadın bedeninin nesneleştirilmesi ve denetlenmesine indirgenemez. Çünkü Kur'an'da kadın için örtünme hükmünden önce erkeklere, bakışlarını sakındırma ve avret yerlerini örtme emri yer almaktadır.

İslam dini, iyi ahlâkı muhafaza etmek için normal bir giyim adabı getirmiştir. Kadının dikkat çekmeyecek, şehvet cezbetmeyecek ve fitneye yol açmayacak bir şekilde dışarıya çıkmasında sakınca görülmemiştir.

İslam dini; erkeğin diz ve göbek arasını örtmesini emrederken, kadınların da el ve yüz haricindeki bütün vücutlarını örtmelerini emretmiştir.

Müfessirlerin ifadelerinden anlaşıldığı üzere cahiliye (İslam öncesi devri) Arap kadınları da başörtüsü kullanırlardı. Yalnız başörtülerini enselerine bağlar veya arkalarında bırakırlardı. Yakaları önden açık kalırdı böylece gerdanları ve gerdanlıkları görülür şekilde açılırdı, ziynetleri görünürdü. İşte İslam dini yukarıda verilen ayet-i kerime gereğince bu şekildeki açıklığı yasaklayıp; başörtülerinin yakalar üzerine örtülmesini emrederek tesettürü farz kılmış ve cahiliyet dönemindeki yanlış âdetlere son vermiştir.

Ahzâb Sûresi 59. Âyet-i Kerîme

Yine başka bir ayet-i kerimede Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **"Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle, bedenlerini örtecek elbiselerini giysinler. Bu, onların tanınıp incitilmemelerine de daha uygundur. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir"**[23]

Bu ayet-i kerime ve tesettürle ilgili diğer ayeti kerimeler, sevgili Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in muhterem zevcelerini yani annelerimizi, muhterem kızlarını ve aynı zamanda diğer müminlerin hanımlarının şereflerinin muhafazası ve kötü niyetli kimselerden korunmaları için örtünmeye riayet etmeleriyle mükellef kılmıştır. Başörtülerini vücutlarına omuzlarının üzerine sarkıtsınlar yapıştırsınlar, açık saçık bir şekilde gezip durmasınlar. Bu, yani tesettüre riayet aynı zamanda kendi menfaatleri icabıdır.

Müfessirlerin izahlarına göre bu ayet-i kerimede **"Celabib"** kelimesinden maksat, kadınların örtündükleri dış elbiselerdir. Bu çeşit örtünmeyi yani

ayet-i kerimede bahsedilen örtünmeyi sağlayanların en güzeli hiç kuşkusuz çarşaftır.

Yani; buradaki cilbabtan kasıt, kadınların evlerinin dışına çıktıklarında vücutlarını tam örtecek, vücut hatlarını ve ziynetlerini ve ziynet yerlerini göstermeyecek bir dış örtüdür.

Ayet-i kerimenin son kısmında "bu onların tanınıp eziyet edilmemelerine en elverişli yoldur" denilmektedir. Yani Allah Teâlâ, namuslu olan hür kadınların örtünerek, fitneci kimselerin kötü düşüncelerinden ve taarruzlarından korunmasıyla kalplerinin rahat olacağını açıklamıştır. Çünkü herhangi bir ihtiyaç için evinden dışarı çıkan kadının üzerinde dış örtü yok ise, kötü niyetli insanların harekete geçmelerine yol açar ve çok cazip bir görünüm arz ettikleri için de bozuk fikirli insanların hedefi olurlar.

Tesettür Emrine Ashabın İttibâı

Hz. Ayşe (Allah ondan razı olsun) validemiz buyurdular: "Vallahi ben, Allah Teâlâ'nın kitabını (Kur'anı') tasdik, onun indirdiğine iman bakımından Ensar kadınlarından daha faziletli kimse görmedim. Nur Suresindeki örtünme ayeti nazil olunca erkekleri kendilerine varıp Allah'ın indirdiği ayetleri okumaya başladılar. Herkes bu emirleri ailesine, kızına, kız kardeşine ve bütün yakınlarına okuyordu. Kadınlar bu emre uyarak yünden veya pamuktan yapılmış örtülerine büründüler. Sabah namazında Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in arkasında örtülerine bürünmüş olarak bulundular. Sanki başlarında kargalar vardı"[24]

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in değerli eşi validemiz Ümmü Seleme (Allah ondan razı olsun)'den gelen bir rivayette: **" 'Dış örtülerini sımsıkı örtünsünler' Ayet-i Kerimesi nazil olduğunda Ensar kadınları** (yüce Allah'ın emirlerine uyarak hepsi emredilen şekilde örtündüler) **evlerinden dışarıya çıktıkları zaman** (ağır başlılıkla hareket ederlerdi) **üzerlerine siyah renkli elbise giyerlerdi" demiştir.**[25]

Kadın dış tesettüre riayet etmeden alelade dışarı çıkamaz. Bu hususta gevşeklik gösteremez.

Ahzâb Sûresi 53. Âyet-i Celile-i Cemilesi

Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyuruyor: **"Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin** (vakitli vakitsiz) **Peygamber'in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber'i rahatsız etmekte, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah'ın Resulüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikâhlamanız ebediyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır**[26]**"**

Örtünmeyi emreden bu ayeti kerimenin indiriliş sebebi şöyledir;

Hazreti Aişe (radıyallahu anha)'dan rivayet edilmiştir ki; "Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in muhterem aileleri akşamları def-i hacet maksadıyla evden çıkar ve geniş ıssız yüksek araziye giderlerdi. **Hazreti Ömer b. El-Hattab** (Allah onlardan razı olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'e: 'Ailelerinizi tam bir tesettürle örtseniz, ey **Allah'ın Resulü** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)' diyerek bu hususstaki isteğini söyledi.

(Ancak Cenab-ı Hak tarafından henüz bir emir gelmediğinden) Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), Hazreti Ömer (Allah ondan razı olsun)'in bu görüşüne karşılık vermemişti. Bir gece yatsı vakti Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in muhterem ailelerinden uzun boylu olan **Hazreti Sevde Bint-i Zem**'a validemiz (Allah onlardan razı olsun) evden çıktılar. Hazreti Ömer (Allah ondan razı olsun) hicab/örtünme ayetinin inmesine olan iştiyakıyla: 'Ey Sevde biz seni tanıyoruz!' dedi. Hazreti Aişe (Allah ondan razı olsun) diyor ki: (onun bu tavrının akabinde) Allah Azze ve Celle Hicab ayetini inzal etti."[27]

Abdurrahman b. Ebi Said el-Hudri, babasından (Allah ondan razı olsun) Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir erkek diğer bir erkeğin avretine, bir kadın da diğer bir kadının avret yerine bakamaz. Erkek, bir örtü içinde, diğer bir erkeğe yanaşıp dayanamaz. Kadın da bir örtü içinde diğer bir kadına yanaşıp dayanamaz."[28]

Kadına Bir Anlık Bakmak

Cerir b. Abdullah (Allah ondan razı olsun) naklediyor: diyor ki: "Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'e ansızın bakışı sormuştum. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bana gözünü başka bir tarafa çevirmemi emretti."[29]

Ümmü Seleme (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: "**Hazreti Meymune** (Allah ondan razı olsun)'nin de bulunduğu bir sırada, ben de Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in yanında idim. Biz örtünmekle emrolunduktan sonra **Ümmi Mektum**'un oğlu gelmişti. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bize hitaben: 'Bu zattan tesettür edin!' diye emretti. Biz: 'Ey Allah'ın Resulü (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)! Bu zat bizi görmeyen bir âmâ (gözü görmez) değil mi?' dedik. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): 'Siz de mi âmâsınız? Onu görmüyor musunuz?' buyurdu"[30].

Bu hadisin şerhinde şarihler, ölçülere riayet edemeyen erkekler, kadınları görmeseler de kadınların onlara karşı ihtiyatlı davranması gerektiğini söylemişlerdir. Zira **İbn Ümmi Mektum** (Allah ondan razı olsun) âmâ olduğundan örtülmesi gereken yerlerini itina ile örtmemiş olabilirdi. Bu yüzden kadınların fasık erkeklere yani mahrem bölgelerini kapatmamış veya dar pantolon giyen erkeklere veya benzer durumdaki erkeklere alelade bakmaları doğru değildir. Böyle durumlarda kadınlar beklenilen edep çerçevesinde ihtiyatlı olmalıdırlar.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU

Dipnotlar

[1] Nur /30

[2] Ahzab /53

[3] Tamamı için bak: Müslim; Zekât; Babu terk-i istimal-i al-i'n-Nebiyyi ale's-sadaka: 167/1072

[4] Ahmed b. Hanbel; el-Müsned; hadis no:13379

[5]Tesettür kelimesi örtünmenin doğal, fıtrî, sosyal, kültürel ve ahlakî boyutlarını da içinde barındırmaktadır. Tesettür kelimesine ayrıca şu anlam da verilmiştir: Kendini örterek kapanmak, "tesettürü nisvan", yani kadınların erkeklere karşı kendini örtmesi kadının örtünmesi anlamında eski devirlerde ve özellikle fakihlerin tabirinde "setr" yani tesettür kelimesi kullanılmıştır. Ebu'l-Fadl Cemaluddîn Muhammed İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab; Ferit Develioğlu, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat;

[6] Tâhâ/120

[7] A'raf/22

[8] Ahzap/59-61

[9] Nur/30

[10] Nur/31

[11] Tahrim/6

[12] Yusuf/31

[13] Et-Tirmizî, Edeb 28

[14] Ebû Dâvûd, Nikâh 44

[15] Tirmizî, Edeb 29

[16] Fahruddin er-Râzî, Tefsiri Kebir, 17/49

[17] Ahmet b. Hanbel Müsned: 562; Diğer bir rivayette de: "Fitne meydana gelmeyeceğinden emin olamadım" diye buyurmuştu.

[18] Nûr /31

[19]Camiu'-l-Ehadis, Müsned-i Ali b. Ebi Talip; şevkanî, fethu'l-Kadîr; Süyuti, Dürrül-Mensur, 5/40.

[20] İbn Kesîr, Tefsir

[21] Nur/60

[22] Fitne kelimesi sözlükte küfür, sapıklık, günah, ayrılık, birisini azdırmak, iç ihtilaf ve kargaşa, kalbin bir şeyi fazlaca beğenip ona meyletmesi, hoşuna gitmesi, gibi anlamlara gelir. Allah tarafından imtihan için gelen musibet, azap; bir kimseye dininden dönmesi için işkence etmek, denemek için güç işlere maruz bırakmaya da fitne denir.

Fitne kelimesi altın ve gümüş gibi değerli madenlerin saflığını belirlemek için ateşte eritmek anlamında "f-t-n" kökünden türemiştir. Aldatmak, pusu kurarak yolunu kesmek, gönlünü çelmek gibi manalarda kullanılır. Erkeklerin, gönlünü çeldiği ve mantıklı düşünceden alıkoyduğu için kadına da 'fettân' denilmiştir.

Fitne ve bu kelimenin değişik türevleri, Kur'an-ı Kerim'de muhtelif sure ve ayetlerde altmış yerde geçer. Hadislerde ise daha çok içtimaî bozukluk, anarşi emsali anlamlarda kullanılmıştır. Bu anlamda hadis kitaplarında 'Kitâbü'l-Fiten' diye bölümler vardır.

[23] Ahzâb /59

[24] Buhari ve Ebu Davud; Libas

[25] Ebu Davud; Libas

[26] Ahzab /53

[27] Buhari, Libas hadis no: 146

[28] Müslim; Hayz; babu Tahrimi'n-Nazar ile'l-Avrat; hadis no: 720

[29] Müslim; el-Adab; babu nazaru'l-Fec-e; hadis no:2159

[30] Ebu Dâvud, Libas hadis no: 4114